

Prava junakinja ni rojena iz laži

JASMINA ŠEPETAVC

Po letu, ko se je Hollywood ustavil, smo po več prestavljenih premierah dobili božično darilo: v tiste kinodvorane, ki so še odprte, in na spletno platformo HBO je prišlo težko pričakovano nadaljevanje filma **Čudežna ženska** (Wonder Woman, 2017, Patty Jenkins) – **Čudežna ženska 1984** (Wonder Woman 1984, 2020, Patty Jenkins). Ko rečem darilo, sem cinična. Še en slab film ne bi bil nič nenavadnega, če ne bi bil – že zaradi svojega dosega, zaradi katerega je v ZDA postal najbolje gledan film v kinodvoranah od marca 2020 – vsaj malo pomemben. Kot je v nekem intervjuju rekel režiser filma **Thor: Ragnarok** (2017) Taika Waititi, superjunaški filmi niso samo eskapistična zabava, temveč so mitologija našega časa, kot taki pa imajo moč, da komentirajo naš svet. Nesmiselno bi bilo pričakovati, da bo hollywoodska franšiza postregla s Homerjevo *Odisejo*, vendar bi od dela, ki se nemalokrat bere kot mala zmaga žensk v filmski industriji (Patty Jenkins je režiserka, soscenaristka in koproducentka filma), njegova junakinja Čudežna ženska pa kot feministična ikona in vzor mladim dekletom, morali zahtevati več. Ne zato, ker bi moral en film nositi vse breme reprezentacije (čeprav ga nedvomno včasih nosi, tudi na račun svoje marketinške strategije), temveč zato, ker si tako kulturna junakinja kot tudi oboževalci superjunaških filmov zaslužijo več.

Uvodna sekvenca je vizualno in zvočno impresivna: ob ritmičnih zvokih mogočne glasbe Hansa Zimmerja mala Diana (Lilly Aspell) priteče v antično areno, kjer bo s starejšimi amazonkami tekmovala za prestiž, čast in ljubezen gledalk, ki vreščijo na tribunah. Ob zvočnem signalu se malo dekletce z naborom manekenk znamke spodnjega perila Victoria's Secret (VS) požene na amazonski triatlon – tečejo čez varljivi poligon arene, skočijo s klifa v kristalno morje, priplavajo do obale in od tam nadaljujejo pot s konji. Diana kakopak vodi, dokler prepričana v svojo zmago nasmejana ne pogleda nazaj in jo

veja postavi (čisto dobesedno) na realna tla. Nič ne de, dekletce je premeteno, zato najde bližnjico in prispe nazaj v areno prva, a tam jo pred končno preizkušnjo ustavi poveljnica Antiope (Robin Wright) in zmaga gre v roke enemu od VS angelčkov. V uvodu gledalke_c_i dobimo prvo prozorno lekcijo (od mnogih), ki nas bo spremljala skozi film, ko poveljnica objokano Dianu podučí: »Prava junakinja ni rojena iz laži.« Nato nas rez transponira nad Washington D.C. leta 1984.

Nesmrtna Diana (Gal Gadot) se je tam ustalila, potem ko je zapustila svoj rodni otok in svoje družabnice zaradi Steva Trevorja (Chris Pine), blondinca z modrimi očmi, ki je v teku I. svetovne vojne strmoglavil na njeno obalo. Amazonska princesa, ki je bila od zunanjega sveta odrezana vse življenje, se je z njegovim svetovnim nazorom in še čim drugim povezala tako močno, da je svoj dom v roku enega dneva od usodnega srečanja za večno pustila za sabo. V prvem delu superjunaške epopeje, ki je v svojem bistvu instantna romantična drama z akcijskimi okraski, se Steve, Dianin znanec vsega kakih deset dni, žrtvuje za svet, naša Čudežna ženska pa je prisiljena živeti dalje, brez svoje velike življenjske ljubezni. Leta '84 jo tako lahko vidimo v restavraciji, okoli nje sedijo zaljubljeni pari, ki se pogovarjajo, držijo za roke, obdarujejo z vrtnicami, ona, Čudežna ženska, pa nelagodno drži kozarec namiznega belega in ga srka v svoji samski tegobi. Moški se poskušajo z njo spogledovati večkrat – Zevs ne daj, da bi mislili, da naša junakinja ni več privlačna za nasprotni spol! –, a Diana raje hrepeneče gleda v nebo, kjer je 60+ let prej preminil njen bežni znanec/ljubimec za eno noč/življenjska ljubezen, Steve. Ko ni otožna in sama, kot Čudežna ženska rešuje svet. No, neko žensko v roza gamašah in neonskem trikoju (osemdeseta so, ljudje!) obvaruje pred prehitrim športnim kabrioletom; nevesto, ki je mojstrsko padla čez meter in

pol visoko ograjo mosta, s svojim lasom zaziblje na breg reke; njen največji dosežek pa je nedvomno zajetje amaterskih roparjev v lokalnem nakupovalnem središču. V osemdesetih glavno mesto ZDA očitno ni imelo policije in so prekrški in mali zločini padli pod pristojnost superjunakinje.

Podnevi dela v muzeju Smithsonian, kjer je strokovnjakinja za vse. Tam tudi spozna novo sodelavko/bodočo sovražnico Barbaro Minervo aka Cheetah (humorna Kristen Wiig). Ta je prototip starega filmskega klišeja »grde račke«, ki se bo sčasoma preobrazila v laboda oz. v tem primeru mačko (v presenenem in dobesednem pomenu) takoj, ko bo odvrгла svoja očala. A na začetku filma ima malo razmršene lase, neopazno obleko, nihče ji niti ne nameni pozornosti niti je ne pozdravi (»grda« dekleka si v univerzumu *Čudežne ženske 1984* ne zaslužijo osnovnega bontona), v muzej pa pristopclja v petah, ki se ji stalno zvrčajo (kako je prišla od doma do muzeja, ostaja enigma). Ženski se povežeta ravno preko obuvala, katerega namembnost in pomen je zagonetka vsakdanjega feminizma privilegiranih – so pete orodje patriarhata, ki nas želi omejevati pri fizičnem gibanju, ali so emancipatorno orodje feministk, ki lahko nosijo vse, kar jim poželi srce? Konsistentno obupen scenarij uspe v film vključiti pogovor tipa:

Barbara: »Ne vem, kaj sem si sploh mislila. Znanstveniki ne nosijo pet.«

Diana: »Včasih jih nosimo.« In kamera še enkrat pokaže njene leopardje čevlje.

Opisana scena prestane Bechdel test (dve ženski se pogovarjata o čem drugem kot o moškem); temeljito razmislite o tem in se zjočite. Ženski se tisti dan zbližata na večerji, vse skupaj spominja na flirtanje (to bi bil precej boljši film, a Jenkins je namigovanja na kaj takega v intervjujih vehemtno zanikala, ker imamo očitno opraviti z najbolj heteronormativno različico *Čudežne ženske*), v vsakem primeru pa se za hip zdi, da bo Diana po šestdesetih letih samote dobila prijateljico. Vendar v filmskem univerzumu *Čudežne ženske* ženska solidarnost, prijateljstvo ali celo ljubezen ne obstajajo. Vsakršno vez, ki jo imajo ženske med sabo, zlahka povozi vsako, še tako površinsko poznanstvo, ki ga imajo ženske z moškimi: Dianina vez z amazonkami (materjo, prijateljicami in ljubimkami – opraviti imamo z otokom samih žensk) se abruptno konča, ko pride Steve; ko on umre, pa naša junakinja očitno ne uspe stikati niti enega prijateljstva. Tudi neopazno Barbaro že naslednji dan osvoji antijunak Max Lord (sicer odlični Pedro Pascal, ki se je sredi kataklizme filma odločil, da se bo še zadnjič ekstravagantno zabaval), nekakšna parodija *yuppies*ja Trumpa v osemdesetih, ki obišče muzej z namenom,

da bi dobil skrivnostni kamen. Aha, pozabili smo na kamen! Tega muzej dobi iz neke razkrinkane prodajalne ilegalnih artefaktov in služi kot priročen *macguffin*, katalizator slabega scenarija, ki bo ta dolgočasni film zagnal v višjo prestavo – kamen namreč izpolni vse želje, čeprav nihče, niti junaki niti scenaristi, ki so si ga izmislili, zares ne vedo, kako deluje.

Smo šele na začetku filma, ki smo ga (bojda predvsem mala dekletca in ženske) dobile na ogled po težkem letu, pa je zgodba že skorajda nevzdržna, a nizanje najslabših klišejev se šele začinja: verjetno lahko vsakdo ugane, da si bo Barbara – uspešna doktorica znanosti, ki je povrh vsega še privlačna, čeravno nesamozavestna – zaželela, da bi bila kot Diana, Čudežna ženska pa bo v kamen hrepeneče izrekla željo, da se Steve Trevor vrne. Obema se želja izpolni, Barbara zna naenkrat hoditi v visokih petah, moški jo opazijo in njeno življenje je končno izpolnjeno, Diano pa na neki zabavi nagovori neznanec in v njem takoj prepozna Steva (ki je prišel nazaj v telesu tega tretjega človeka). Še tisto noč gre naša junakinja s svojim Stevom v stanovanje, kjer preživita romantično noč. Ampak, ali lahko imamo po gibanju #jastudi takšen zaplet v samozvanem »feminističnem« filmu res za romantičnega? Poskusimo obrniti prizmo: če bi mrtev duh zasedel telo neke ženske in bi junak brez zadržkov spal z njo (ne da bi lahko sploh rekla da ali ne, ker nad lastnim telesom nima več nadzora), bi to imenovali posilstvo. V tem primeru gledalke_ci hitro pozabijo na to malo »nevšečnost«, ker si lahko Diana (priročno) zamišlja Stevovo podobo in odmisli njegovo novo telo; tako tudi mi večino časa vidimo podobo Chrisa Pina. Poleg tega je Diana, kot franšiza brezsravno sporoča že dva dela, očitno ženska, ki ji noben moški na tem svetu ne bi rekel ne. Tretji, ki mu kamen izpolni željo, je Lord, ki vseskozi ve, kakšno moč ima objekt, in ga brez večjih težav dobi od vanj hipno zatreskane Barbare.

Filmu po uvodni sekvenci na amazonskem otoku, ki je mimogrede bolje odigrana in zanimivejša od preostanka filma, zmanjka denarja za prepričljiva osemdeseta (ta uspe ustvarjalcem prikazati izrazito neprivlačno) in posebne efekte, hkrati pa začne zgodba razpadati v kaos nasprotujočih zamisli, ki ne vodijo nikamor. Največja težava filma je še vedno v tem, da Čudežni ženski ne pustijo, da bi bila samostojna junakinja. V prvem delu je sledila Stevu, v drugem ga je objokovala, ko pa je vstal od mrtvih, se je njun odnos postavil na glavo: tokrat ga ona vodi po svetu, ki ga ne pozna in nad katerim se čudi (sicer eden bolj simpatičnih delov filma je, ko veteran prve svetovne vojne prvič vidi punkerje, podzemno železnico in sodobno umetnost). Na drugi strani niti antijunakinja ne more obstajati

brez moškega. Barbara, ki si sprva še močno želi Dianinega prijateljstva (to je sicer po Stevovem prihodu vzela megla), se nerazložljivo preobrazi v noro negativko in se provizorično poveže z Lordom, ki je na koncu prava zvezda filma. Z likom Barbare, sprva briljantne, prijazne znanstvenice, ki se spremeni v spačeno mačko, pobeglo iz še enega ponesrečenega filma, **Cats** (2020, Tom Hooper), Jenkins&co. ponovijo nerazložljivo napako prvega dela, ko se odločijo, da je za stranske ženske like življenjska motivacija predvsem lepota. Če te nimajo (oz. niso kopija junakinje), pravita filma, bodo zaradi zamere sčasoma postale psihopatske morilke. Lepa božična poslanica za vsa dekleta sveta. A redukcija na telo ne dela velikih uslug niti junakinji sami (in Gadot kot igralki), bojda idealnemu primerku ženske, ki jo kamera vseskozi uokvirja kot božanstvo, za fasado te podobe pa ostaja bore malo substance.

Potem je tu še Lord, komentar na trumpizem in kapitalizem osemdesetih, ki želi s pomočjo kamna zavladati svetu. V tej ideji se še najbolj pokaže, da film in njegovi ustvarjalci niso sposobni dojeti političnih nians svojih ponesrečenih poant. Kot da še niso dovolj pogoreli pri svoji kvazifeministični agendi, se odločijo, da bodo povedali nekaj o požrešnosti. Lord, ki se vmes sam spremeni v kamen (ne poskušajte razumeti tega zapleta), dobiva svojo moč iz želja drugih, ki si vedno zaželi več (moči, denarja, orožja ...). // SPOILER // Tako mora Čudežna ženska v razvlečenem sentimentalnem govoru svet

prepričati, da si ne sme želeči več, kot jim je bilo dano: »Ne morete imeti vsega, samo resnico.« Tu se film že duši v svoji mreži nesmislov in pridig: boginja, ki ima vse (razen Steva), obubožano svetovno prebivalstvo prepriča, da se odpove svojim sanjam in željam. Brez skrbi, v produkciji neoliberalni kapitalizem ni bil poškodovan! Svet se po solzavem govoru vrne v svoje »naravno« stanje – revni so spet revni, bogati varni, Lord pa dobi odpuščanje, ki ga padla ženska Barbara ne.

Kako drugače zaključiti zapis o tem filmu kot z omembo ene bolj konfuznih političnih spodletelosti scenarija. Gre za vmesno eskapado Lorda, Diane in Steva na Bližnjem vzhodu, kjer po spopadu Čudežna ženska reši neke arabske otroke. Ti se za nameček po pohlepni želji nekega šejka, ki jo Lord izpolni, znajdejo za velikanskim zidom, ki jih je odrezal od vode. Postavitev zgodbe v regijo, ki je prvi del filma bojkotirala na račun domnevnih antipalestinskih političnih simpatij izraelske glavne igralki, se v najboljšem primeru zdi popolnoma zgrešen poskus popravljanja javne podobe franšize, v vsakem primeru pa razkrije, da bi se morali nekateri ljudje s hollywoodskih gričev odpovedati pisanju kompleksnih političnih parabol, ki jih ne razumejo dobro. Najboljši del filma je tako nekajsekundna sekvenca, v kateri se pojavi Lynda Carter, ki je junakinjo upodobila v kulturni televizijski seriji v sedemdesetih, saj spomni, da je bila franšiza, ki ni bila nikoli pretirano dobra, v preteklosti vsaj zabavna. ■